

24. 8. 2023

Zaposlovanje invalidov

Veliko invalidov se sooča z vprašanjem brezposelnosti. Njihovo zaposlovanje sicer poteka, vendar skoraj dvakrat težje dobijo zaposlitev. Glavni razlog za slabši položaj invalidov na trgu dela najdemo predvsem v stališčih delodajalcev in širše družbe do njihovega zaposlovanja. Čeprav sama zakonodaja podpira njihovo zaposlovanje, pa ne more bistveno vplivati na njihovo dejansko zaposljivost, če delodajalci temu niso naklonjeni. Med glavne razloge, zakaj se delodajalci ne odločajo za zaposlovanje invalidov največkrat najdemo strah pred visokimi stroški prilagajanja delovnih mest, skrb, da invalid potrebuje preveč pomoči ter da je pri opravljanju dela manj učinkovit.

Število zaposlenih invalidov se sicer iz leta v leto povečuje, vendar je še vedno veliko takih, ki si želijo delati, vendar zaradi mnogih ovir nimajo veliko možnosti za zaposlitev. Pogostokrat bi bile njihove možnosti za zaposlitev večje, če bi imeli dostop do izobrazbe, usposabljanja ali rehabilitacije. Danes se na prvo mesto postavlja zaposlovanje invalidov na odprtem trgu, saj se s tem zagotavlja vključujoče zaposlovanje invalidov na prilagojenih delovnih mestih v običajnem delovnem okolju. Kljub vsemu pa vseh zaposlitev ni mogoče izpeljati pri običajnih delodajalcih. Invalidi s težjo obliko invalidnosti se ne morejo zaposliti pri običajnih delodajalcih, lahko pa se zaposlijo v invalidskih podjetjih ali zaposlitvenih centrih.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) (za obdobje od leta 2020 do 2022) je bilo največ invalidov zaposlenih v zasebnem sektorju; na splošno jih je največ dobilo službo v predelovalni dejavnosti, sledijo pa druge raznovrstne poslovne dejavnosti.

Zaposlene invalidne osebe v invalidskih podjetjih v javnem in zasebnem sektorju po spolu, Slovenija, letno

Zaposlene invalidne osebe v invalidskih podjetjih po: SEKTOR, SPOL, LETO

		2020	2021	2022
Javni sektor	Moški	1.013	1.038	1.070
	Ženske	302	321	369
Zasebni sektor	Moški	2.274	2.291	2.294
	Ženske	2.262	2.314	2.282

Vir: SURS, 2023

Invalidska podjetja po dejavnostih (SKD 2008), Slovenija, letno

Invalidska podjetja po: SKD DEJAVNOST, LETO

	2020	2021	2022
A KMETIJSTVO IN LOV, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO	0	0	0
B RUDARSTVO	0	0	0
C PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	74	76	77
D OSKRBA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO, PLINOM IN PARO	0	0	0
E OSKRBA Z VODO, RAVNANJE Z ODPLAKAMI IN ODPADKI, SANIRANJE OKOLJA	1	1	1
F GRADBENIŠTVO	4	5	5
G TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL	7	7	7
H PROMET IN SKLADIŠČENJE	2	2	3
I GOSTINSTVO	1	3	2
J INFORMACIJSKE IN KOMUNIKACIJSKE DEJAVNOSTI	0	1	1
K FINANČNE IN ZAVAROVALNIŠKE DEJAVNOSTI	0	0	0
L POSLOVANJE Z NEPREMIČNINAMI	2	3	3
M STROKOVNE, ZNANSTVENE IN TEHNIČNE DEJAVNOSTI	8	9	11
N DRUGE RAZNOVRSTNE POSLOVNE DEJAVNOSTI	42	38	38
O DEJAVNOST JAVNE UPRAVE IN OBRAMBE, DEJAVNOST OBVEZNE SOCIALNE VARNOSTI	0	0	0
P IZOBRAŽEVANJE	2	2	2
Q ZDRAVSTVO IN SOCIALNO VARSTVO	4	3	4
R KULTURNE, RAZVEDRILNE IN REKREACIJSKE DEJAVNOSTI	1	1	1
S DRUGE DEJAVNOSTI	4	4	3

Vir: SURS, 2023

Prednosti zaposlovanja invalidne osebe

Številne tuje in slovenske raziskave kažejo, da so invalidi pri svojem delu bolj zavzeti, vestni, zanesljivi, produktivni in predvsem hvaležni, predvsem zaradi strahu pred izključenostjo, neuspehom ali izgubo službe. Nekatere oblike invalidnosti sicer omejujejo delovne zmožnosti osebe, vendar se moramo zavedati, da ob ustreznem znanju ter tehničnih in organizacijskih prilagoditvah dosegajo primerljive rezultate ali pa so uspešnejši. S svojim vedenjem so dober zgled drugim zaposlenim in pozitivno vplivajo na izboljšanje organizacijske kulture, timskega dela in sprejemanja.

Poleg tega pa so organizacije, ki zaposlujejo invalide deležne številnih pozitivnih sistemskih ukrepov: storitve zaposlitvene in poklicne rehabilitacije, subvencija plače, oprostitve plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, nagrada za preseganje kvote, financiranje prilagoditve delovnega mesta, financiranje podpornih storitev in nagrada za dobro prakso na področju zaposlovanja invalidov. Ukrepi so seveda odvisni od tega ali se zaposlitev izvede v običajnem delovnem okolju ali pa v invalidskem podjetju oz. zaposlitvenem centru.

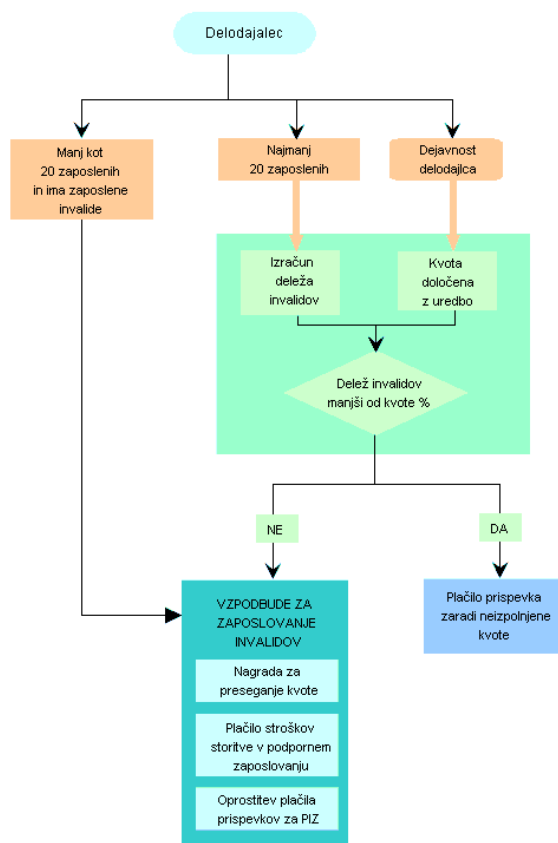
Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI) podrobneje ureja področje zaposlovanja in vključevanja na trg dela. Pomemben korak pri zaposlovanju invalidov se je naredil z ureditvijo sistema invalidskih kvot. Kvota je obvezni delež zaposlenih invalidov pri posameznem delodajalcu. Delež invalidov, ki jih mora zaposliti delodajalec, je odvisen od števila zaposlenih pri tem delodajalcu. Kvota je posledično lahko zelo različna, vendar ne sme biti nižja od 2 % in ne višja od 6 % skupnega števila zaposlenih. Zavezanec za izpolnjevanje kvote je vsak delodajalec, ki je pravna ali fizična oseba, registrirana v Sloveniji in ima najmanj 20 zaposlenih.

Če ste zavezanec za kvotno zaposlovanje, vendar ne zaposlujete invalidov, ste dolžni plačati prispevek v invalidski sklad Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada (JŠRIPS RS). V primeru preseganja kvote ali pa če niste zavezanec za kvoto, vendar imate vseeno zaposlenega invalida, lahko ob njegovi zaposlitvi uveljavljate:

- oprostitev plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in/ali
- nagrado za preseganje kvote.

To velja tudi za samozaposlene invalide.

V primeru podporne zaposlitve pa lahko z zaposlenim invalidom uveljavljate še razne druge spodbude pri Javnem štipendijskem, razvojnem, invalidskem in preživninskem skladu ter plačilo stroškov storitev v podpornem zaposlovanju.

Vir: JŠRIPS RS, 2023

Invalidska podjetja in zaposlitveni centri, ki zaposlujejo osebe s težjo obliko invalidnosti so deležna občutnih finančnih olajšav in bonitet, če je tam zaposlenih vsaj 40 % invalidnih oseb. Takih podjetij je po zadnjih podatkih iz Registra invalidskih podjetij 159. Od države prejemajo mesečno subvencijo za vsakega invalida posebej, prispevki za zavarovanja pa ostanejo v podjetju in so namenjena razvoju.

Poleg že omenjenih možnosti imajo invalidne osebe tudi pravico do zaposlitvene rehabilitacije, ki je namenjena usposabljanju na delovnem mestu. Glavne storitve zaposlitvene rehabilitacije so svetovanje, vzpodbujanje in motiviranje invalidov k aktivni vlogi; priprava mnenja o ravni delovnih sposobnosti, znanj, delovnih navad in poklicnih interesov; analiza konkretnega delovnega mesta in delovnega okolja za invalida; spremljanje invalida na delovnem mestu po zaposlitvi itd.

Nekaj izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije pri nas v Sloveniji: URI Soča, Centerkontura d.o.o., Ozara storitveno in invalidsko podjetje d.o.o., Papilot (Zavod za vzpodbujanje in razvijanje kvalitete življenja), ŠENTPRIMA – zavod za rehabilitacijo in izobraževanje, Želva d.o.o. idr.

Družba je odgovorna, da invalidom omogoči vključevanje v različne vloge in prehajanje med njim, enako kot to omogoča drugim članom družbe. Le na ta način bodo invalidi postali enakovredni ter s tem dobili priložnost razvoja lastne identitete. To velja tudi za področje zaposlovanja, saj z aktivno zaposlitvijo dobi invalid občutek koristnosti, kreativnosti in možnost lastnega prispevka k družbi.

Projekt je sofinanciran s pomočjo Evropskega sklada za regionalni razvoj, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport ter SPIRIT, Javna agencija

Viri:

- <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>
- https://za-vse.eu/wp-content/uploads/2020/10/Prirocnik-Spodbujajmo-zaposlovanje-invalidov_web.pdf
- <https://brezovir.si/zaposlovanje-invalidov-pregled-moznosti-za-zaposlitev/>
- <https://www.gov.si teme/ranljive-skupine-na-trgu-dela/>
- <https://www.srips-rs.si/zaposlovanje-invalidov>
- <https://podatki.gov.si/dataset/register-invalidskih-podjetij>
- <https://podatki.gov.si/dataset/razvid-izvajalcev-zaposlitvene-rehabilitacije>
- <https://www.ess.gov.si/delodajalci/financne-spodbude/zaposlovanje-invalidov/>

Urška Mikuž
Inkubator d.o.o. Sežana